

El Congrés “Ebrencs i ebrencs a la Segona Guerra Mundial”, una fita de memòria col·lectiva

Les ciutats de Tortosa i Amposta acullen en dos caps de setmana el Congrés “Ebrencs i ebrencs a la Segona Guerra Mundial”, una cita acadèmica i ciutadana que pretén recuperar la memòria dels homes i de les dones de les Terres de l'Ebre que van viure l'exili, la deportació i la resistència en el context de la segona gran guerra al Vell Continent. Organitzat per l'associació Amics i Amigues de l'Ebre amb l'impuls del factòtum Marc March, s'ha convertit en tota una fita, tant per la qualitat de les aportacions com per la seua càrrega simbòlica: donar veu als qui durant massa temps han restat en silenci.

El llegat de Joan Baptista Beltran

El congrés ha posat en relleu la tasca de l'investigador canareu Joan Baptista Beltran, que ha aportat estudis exhaustius sobre els ebrencs deportats als camps de la mort nazis. Beltran no sols ha identificat víctimes i supervivents, sinó que recentment ha publicat llibres que enriqueixen aquest camp de recerca, com l'estudi dedicat als deportats de Xerta o la biografia del periodista jesuïta Josep M. Brull Solares, un dels pioners del catalanisme polític vora l'Ebre. La seua tasca contribueix decisivament a posar rostre i nom a persones que fins ara havien quedat fora de la història oficial.

La força del DEMDE Ebre i la

feina a Xerta

Una de les línies més destacades del congrés és la vinculació amb el conjunt de docents que conforma el DEMDE Ebre, que agrupa professors i investigadors de la comarca. La seua tasca és fonamental per mantenir viva la recerca i la divulgació entre les noves generacions. Carme Maigí i Lluís Montull han liderat aquesta formidable tasca. Malauradament, el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de manera unilateral ha retirat la mitja jornada que s'atorgava a un docent per coordinar aquesta activitat, fet totalment incomprensible.

Exposicions i treballs de recerca

El congrés s'acompanya d'una exposició itinerant que presenta apunts biogràfics de diversos ebrencs i diverses ebrencs deportats. Documents, cartes i fotografies donen vida a històries personals que ajuden a entendre l'abast humà del drama.

Cal remarcar també la valuosa aportació dels treballs de recerca (TdR) d'alumnes d'institut, que han arribat a convertir-se en llibres de gran interès. És el cas de *El fotògraf tortosí Antoni Garcia*, de Núria Aragones Maigí, que recupera la figura d'un creador visual gairebé desconegut, i de *Cartes des de l'exili del campredonenc Eduardo Rey Rodriguez*, de Ferran Esquerré Castells, un testimoni colpidor que posa veu personal a l'e-

xili local, o *Quatre benifalletencs als camps nazis*, de Mireia Margalef. Aquestes iniciatives mostren que la recerca juvenil pot tenir un impacte real i obrir noves vies d'estudi.

Posarem també com a exemple la feina feta a Xerta, liderada per l'historiador Toni Cid, que ha permès aprofundir en els noms i les històries dels deportats del municipi, convertint el poble en un punt de referència per a la memòria democràtica a l'Ebre.

Comunicacions sobre l'exili campredonenc

Personalment, he volgut aportar el toc literari. La primera comunicació ha seguit la trajectòria d'Artur Bladé i Desumvila, acollit a la Residència d'Intel·lectuals de Montpeller, on va trobar un espai de refugi i creació enmig de l'adversitat. La seua obra, escrita des de la diàspora, continua sent una de les grans cròniques de l'exili català.

La segona comunicació aborda la literatura ebrencs de l'exili, un corpus que inclou autors com Roc Llop i Convalia, poeta deportat a Mauthausen; Joan Cid i Mulet, periodista i pensador establert a Mèxic; Artur Bladé i Desumvila, amb la seua obra memorialística; i el vinarossenc Joan Baptista Baila, que va deixar una producció literària de denúncia de l'horror viscut al camp de la mort de Mauthausen.

En una tercera comunicació vaig voler posar l'accent en la diàspora campredonencs en conjunt, donant a conèixer històries familiars i trajectòries individuals que, més enllà dels grans noms, completen el mosaic humà de l'exili ebrenc.

Ponències sobre la División Azul

Un dels blocs que estan despertant més interès en el congrés són les ponències i comunicacions dedicades als ebrencs que van formar part de la División Azul. Aquest apartat aporta una mirada diferent i complementària: l'estudi d'aquells homes que van decidir allistar-se al front de Rússia sota bandera franquista, integrats en les tropes enviades a lluitar al costat de l'Alemanya nazi.

La Sònia Castelló va deixar-nos bocadats per mitjà d'una ponència ben trenada, que va aportar un munt d'informació nova. Les aportacions van ser especialment interessants perquè van mostrar les contradiccions d'una època marcada per les fractures polítiques i personals, i perquè van posar sobre la taula un debat encara poc abordat a l'Ebre: com conviuen en la memòria col·lectiva els itineraris vitals dels voluntaris de

Emigdi Subirats
escriptor

la División Azul.

Una fita de país

El Congrés “Ebrencs i ebrencs a la Segona Guerra Mundial” no és només un esdeveniment acadèmic: és un exercici de justícia històrica i de dignitat col·lectiva. Gràcies a la feina tenaç d'entitats com Amics i Amigues de l'Ebre, de professors del DEMDE Ebre, d'investigadors com el canareu Beltran o el xertolí Toni Cid, i de joves estudiants que converteixen els seus treballs en aportacions de notable interès, les Terres de l'Ebre esdevenen un territori capdavanter en la preservació de la memòria històrica.

Amb aquesta fita, l'Ebre recorda i reivindica els seus exiliats i deportats, alhora que projecta al futur un compromís amb la memòria i la dignitat democràtica.

EL DIBUIX DE LA SETMANA

per Jokin Moya

CAP PERSONA ÉS IL·LEGAL.